

УДК 027.7:[025.171:004]:[001.103-021.341:316.752
DOI: 10.31866/2616-7654.14.2024.318304

АКСІОЛОГІЧНІ ВЕКТОРИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЦИФРОВОГО РЕПОЗИТАРІЮ БІБЛІОТЕКИ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Іван Курганський,
здобувач вищої освіти ОС «доктор філософії»,
029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа,
Київський національний університет
культури і мистецтв
(Київ, Україна)
e-mail: ivan.kurhanskyi@gmail.com
ORCID ID: 0009-0007-5705-5378

Для цитування:

Курганський, І. (2024). Аксіологічні вектори функціонування цифрового репозитарію бібліотеки закладу вищої освіти. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 14, 33-43. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.14.2024.318304>

Мета статті полягає у визначенні основних ціннісних орієнтирів, відповідно до яких інституційний репозитарій бібліотеки закладу вищої освіти розвиватиметься як соціально орієнтований засіб забезпечення відкритого доступу у концепції відкритої науки.

Методи дослідження. Використано загальнонаукові методи пізнання (аналізу, синтезу, абстрагування), семантичний аналіз документального потоку наукових публікацій, метод сходження від абстрактного до конкретного для визначення та виокремлення ціннісної складової як суттєвої ознаки функціонування цифрового репозитарію, контент-аналіз наукових публікацій для виявлення основних аксіологічних складових у функціонуванні інституційного репозитарію бібліотеки закладу вищої освіти.

Наукова новизна полягає у визначенні аксіологічних векторів функціонування цифрового репозитарію бібліотеки закладу вищої освіти, зумовлених взаємодією із певними зовнішніми чинниками та наявністю системи загальних правил діяльності бібліотеки ЗВО у різних її аспектах, основних ціннісних орієнтирів, відповідно до яких інституційний репозитарій бібліотеки закладу вищої освіти розвиватиметься як соціально орієнтований засіб забезпечення відкритого доступу у концепції відкритої науки.

Основні висновки. Цифровий репозитарій бібліотеки закладу вищої освіти є соціально орієнтованим інформаційним продуктом, який, окрім окреслення технологічних аспектів, потребує визначення аксіологічних векторів його функціонування у контексті політики відкритої науки, принципів академічної спільноти університету і ціннісних орієнтирів діяльності бібліотеки ЗВО та її співробітників.

Концептуальним підходом у дослідженнях цифрових трансформацій бібліотек закладів вищої освіти має бути бібліотечний гуманізм, а поміж методологічних підходів до її вивчення – ціннісний (аксіологічний) підхід, який дає змогу уникнути технократичного підходу до розроблення і використання цифрових репозитаріїв бібліотек ЗВО.

Ключові слова: цифровий репозитарій; бібліотека закладу вищої освіти; відкрита наука; цінності; аксіологічний підхід.

ВСТУП

Цифровий репозитарій бібліотеки закладу вищої освіти у реалізації концепції відкритої науки та відкритого доступу є онлайн-техніко-технологічним продуктом, створеним для збирання, збереження і поширення цифрових копій інтелектуальної продукції.

У Положеннях про інституційний репозитарій, які розробляються закладами вищої освіти (ЗВО), узагальнюються види й типи інформаційних ресурсів, які до нього включаються, структура, формати файлів та метадані, програмне забезпечення для його функціонування, організація доступу – тобто ті елементи, без яких репозитарій не може функціонувати як техніко-технологічний онлайн-ресурс.

Водночас репозитарій університетської бібліотеки має наукову значущість та соціально орієнтовану гуманістичну складову, пов'язані із принципами/політикою відкритої науки, академічною культурою закладів вищої освіти, ціннісними орієнтирами діяльності університетської бібліотеки та формуванням професійних цінностей бібліотечного фахівця для «цифрової» діяльності у системі освітньо-наукових комунікацій.

Актуальність статті полягає у визначенні аксіологічних векторів функціонування цифрового репозитарію бібліотеки закладу вищої освіти, що зумовлюється його взаємодією із певними зовнішніми чинниками та наявністю системи загальних правил діяльності бібліотеки ЗВО у різних її аспектах.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ

У фаховій періодиці наявний суттєвий доробок українських і зарубіжних бібліотекознавців стосовно розвитку цифрових технологій у бібліотеках та інноваційного розвитку бібліотек ЗВО із впровадженням цифрових технологій, зокрема й інституційних репозитаріїв бібліотек.

Так, у монографії В. Копаневої (2020) розглянуто роль та участь бібліотек у створенні інституційних репозитаріїв, архівів інтернет-ресурсів і сховищ первинних дослідницьких даних.

Предметно присвяченою сучасній системі наукових комунікацій, концепції відкритого доступу та ролі бібліотек у цьому процесі є публікація Т. Ярошенко, О. Сербіна, О. Ярошенко (Ярошенко та ін., 2022). У статті наголошено на потребі усвідомлення цінності дослідницьких даних та зроблено висновок про необхідність брати участь у відкритих наукових практиках, виявляти наукові дані та наукові результати, зробити їх доступними для наукової спільноти і широкої громадськості.

О. Карпенко та Н. Кобижча (2023) здійснили порівняльний аналіз інституційних репозитаріїв закладів вищої освіти України з підготовки фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи як складової якості наукової комунікації в сучасному освітньому просторі. Дослідниці застосували інструмент веб-аналітики SimilarWeb, що дало змогу визначити лідерів-ЗВО за кількістю відвідування їхніх репозитаріїв користувачами.

У статті В. Касьяна і В. Кушнарьова (2023) представлено складові реалізації практик відкритої науки бібліотеками ЗВО України, акцентовано увагу на методичному супроводі і підтримці функціонування репозитаріїв, проведення тренінгів, розробленні методичних та інструктивних матеріалів.

М. Запорожченко (2024) узагальнив базову структуру репозитарію академічних текстів, створеного на основі сучасного програмного забезпечення, і запропонував цифровий архів, який, за словами автора, має повністю задовольняти потреби працівників закладів післядипломної педагогічної освіти.

Зарубіжні дослідники у предметному полі вивчення функціонування інституційних репозитаріїв пропонують заходи з успішного створення інституційних репозитаріїв бібліотек університетів (Otu, 2023), представляють свої погляди на репозитарії за темою «Бібліотечна та інформаційна наука» (Ravi & Madhusuthanan, 2018) та розглядають їх функціонування у багатьох інших аспектах.

Зазначимо, що в українському науковому дискурсі критично незначна кількість публікацій, у яких окреслюються аксіологічні напрями діяльності бібліотек. Поміж них слід звернути увагу на статті О. Воскобойнікової-Гузевої та Н. Терещенко (2021) стосовно ціннісних орієнтирів у стратегічному розвитку бібліотек закладів вищої освіти, а також С. Хрущ (2022) щодо аксіологічних орієнтирів функціонування інноваційного простору сучасної бібліотеки.

Метою статті є визначення основних ціннісних орієнтирів, відповідно до яких інституційний репозитарій бібліотеки закладу вищої освіти розвиватиметься як соціально орієнтований засіб забезпечення відкритого доступу у концепції відкритої науки.

МЕТОДИ ТА МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Використано загальнонаукові методи пізнання (аналізу, синтезу, абстрагування), семантичний аналіз документального потоку наукових публікацій, метод сходження від абстрактного до конкретного для визначення та виокремлення ціннісної складової як суттєвої ознаки функціонування цифрового репозитарію, контент-аналіз наукових публікацій для виявлення основних аксіологічних складових у функціонуванні інституційного репозитарію бібліотеки закладу вищої освіти.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Поміж аксіологічних векторів функціонування цифрового репозитарію закладу вищої освіти виділимо *політику відкритої науки, принципи академічної спільноти університету та ціннісні орієнтири діяльності бібліотеки і бібліотечних фахівців*.

В Україні затверджено Національний план щодо відкритої науки (Кабінет Міністрів України, 2022), у якому наведено найменування завдань, заходів із його реалізації та терміни виконання. Національна академія наук України (Президія Національної академії наук України, 2024) та галузеві Академії також долучаються до створення відповідних документів.

Так, затверджено Концепцію розвитку відкритої науки в Національній академії педагогічних наук на 2024–2030 рр. (Президія Національної академії педагогічних наук України, 2024), у якій освітньо-наукова спільнота утверджує такі цінності та принципи відкритої науки:

1. *Суспільна користь*. Як глобальне суспільне благо відкрита наука має належати і приносити користь усьому людству. З цією метою наукові знання мають перебувати у відкритому доступі, а наукові досягнення бути частиною суспільного надбання. Наукова практика повинна бути інклюзивною, стійкою і справедливою.

ливою, зокрема щодо можливостей для отримання наукової освіти та розвитку потенціалу дослідників.

2. *Справедливість і рівність.* Відкрита наука повинна відігравати важливу роль у забезпеченні рівних можливостей для дослідників, створюючи умови для справедливого і взаємовигідного обміну науковими ресурсами та результатами досліджень, а також для рівного доступу до наукових знань як тих, хто їх створює, так і тих, хто ними користується, незалежно від місцезнаходження, національності, раси, віку, статі, доходу, соціально-економічного статусу, кар'єрного рівня, мови, релігії, інвалідності тощо.

3. *Якість і добросесність.* Відкрита наука базується на повазі до академічних свобод і прав людини, а також сприяє забезпеченню високої якості досліджень за допомогою об'єднання різноманітних джерел знань і надання вільного доступу до методів досліджень та наукових результатів, що створює умови для їх ретельного аналізу й перевірки з використанням прозорих процедур.

4. *Різноманітність та інклюзивність.* Відкрита наука повинна охоплювати різноманітні знання, практики, методи й форми роботи, мови, результати та теми досліджень, які відповідають потребам і відображають епістемічний плюралізм наукової спільноти загалом, різних дослідницьких колективів та окремих науковців, а також громадськості й носіїв знань за межами традиційного наукового співтовариства, включно із представниками корінних народів і місцевими громадами, а також соціальними суб'єктами з різних країн та регіонів за потреби.

Важливим аксіологічним орієнтиром у контексті предмета нашого дослідження є *академічна культура ЗВО*.

Поміж багатьох визначень, які не суперечать одне одному і висвітлюють різні аспекти цього явища, наведемо запропоноване М. Гриценко (2018). Академічну культуру в університетській освіті розуміють як сукупність норм та цінностей освітньої і наукової діяльності університету, акцентуючи увагу на їх чотирьох складових: академічна свобода, автономія, соціальна відповідальність, академічна добросесність.

Так, у статті В. Кубко (2022) наголошено, що цінності є ядром академічної культури, на цій основі виробляються норми і форми поведінки у навчальних закладах. Особливості культури закладу освіти в основному відображаються в її ціннісній спрямованості: задоволення потреб особистості в інтелектуальному, культурному та моральному розвитку; забезпечення умов для творчої діяльності науково-педагогічних працівників і здобувачів; громадянська позиція та конкурентоспроможність в сучасних умовах; збереження і вдосконалення моральних, культурних цінностей суспільства; поширення та передача знань і підвищення культурного рівня людей.

І саме бібліотека виступає основним системоутворюючим елементом академічної культури у навчальному закладі.

О. Воскобойнікова-Гузєва та Н. Терещенко (2021), досліджуючи цінності, які покладено в основу побудови стратегічного розвитку європейських університетських бібліотек, виділяють відкритість, доступність, повноту та науковість.

Відкритість є основною цінністю для бібліотек, які декларують підтримку принципів академічної свободи.

Доступність визначається науково-освітньою підтримкою академічної спільноти, забезпечуючи для всіх доступ до інформації, знань та колекцій.

Повнота передбачає орієнтацію на представлення електронних і паперових колекцій (історичних, художніх та ін.), що використовуються для наукових, навчальних цілей.

Науковість як цінність характеризується підтримкою університетської освіти та розвитку науки на основі відкритості до інформації, ідей і ресурсів для отримання знань.

Доброчесність – це цінність, яку пропагують майже всі заклади вищої освіти, а тому їх структурні підрозділи також зобов'язані пропагувати її. Доброчесність в академічному середовищі посилює роль інтелектуальної та особистої чесності в навчанні, викладанні, дослідженнях і професійній відповідальності.

Окремо слід звернути увагу на виділені О. Воскобойніковою-Гузєвою та Н. Терещенко *сервісність*, яка полягає у широкому впровадженні та використанні в практиці роботи бібліотеки сервісів і вебінструментів, та *професіоналізм*, під яким розуміють створення організаційної культури, заснованої на дружній співпраці та спільному розумінні цілей бібліотеки, надання можливостей для особистісного розвитку та регулярного підвищення кваліфікації співробітників; забезпечення високої ефективності бібліотечного обслуговування і користувацьких програм за допомогою впровадження найкращих стандартів управління.

У контексті діяльності бібліотеки у освітньо-науковому середовищі закладу вищої освіти особливого значення набуває виділена дослідницями *цінність партнерства* як фокус на співпраці бібліотеки з іншими підрозділами, науковими і культурними установами, бібліотеками на національному та міжнародному рівнях; підтримці академічних і дослідницьких програм; розвитку власних наукових, освітніх та культурних ініціатив для залучення ширшого кола користувачів.

Виявляючи аксіологічні вектори діяльності бібліотеки ЗВО, слід звернутись до терміна «бібліотечний гуманізм». **Бібліотечний гуманізм** – світоглядна система гуманістичних ідей і похідних від неї відносин між людьми, які беруть участь у процесах створення інформаційно-бібліотечного продукту та надання бібліотечних послуг (Соколов, 2016).

Необхідність звертання до гуманістичних аспектів функціонування бібліотек в умовах цифровізації зумовлюється місією бібліотеки як соціального інституту. Відомою українською вченою в галузі бібліотекознавства А. Чачко був запропонований *ціннісний (аксіологічний) підхід*, спрямований на аналіз гуманітарних (призначення бібліотеки) і технологічних (способів реалізації призначення бібліотеки) проблем.

Звертаючи увагу на технологічні трансформації у суспільстві, А. Чачко (1998, 2002) у своїх наукових публікаціях послідовно утверджувала гуманістичну місію бібліотекаря, наголошуючи на тому, що читач є центральною фігурою бібліотечної справи, акцентувала на першочерговому значенні гуманітарної складової бібліотечної діяльності.

Протягом часу бібліотекознавці не полишали звертання до принципів діяльності бібліотек із застосуванням ціннісного підходу в умовах цифрових трансформацій.

Базуючись на гуманістичній парадигмі діяльності бібліотеки закладу вищої освіти, А. Кухаренко (2016) звертає увагу на наявність суперечностей між первинно-гуманістичним спрямуванням діяльності бібліотек та інформаційно-технологічним насиченням і технократичним підходом до формування виробничої

складової бібліотеки. Зауважуючи, що бібліотечні установи, разом із вирішенням питань техніко-технологічного переоснащення та визначенням власного сегмента на вітчизняному ринку інформаційних продуктів і послуг, все частіше звертаються до пошуку нового телеологічного орієнтира діяльності як необхідного елементу виконання свого соціального призначення, дослідниця спрямовує свій науковий пошук на розроблення теоретико-методичних засад посилення гуманістичної парадигми діяльності бібліотек вищих навчальних закладів в умовах розвитку соціально-комунікаційного простору України.

С. Хрущ (2023), досліджуючи формування інноваційного медіапростору бібліотек, звертала увагу на окреслення аксіологічних орієнтирів його й уникнення конфлікту між техніко-технологічним підходом до розуміння поняття «інноваційний медіапростір» і концептуальним підходом, що визначає людиноцентровану парадигму як аксіологічну основу цифрових трансформацій бібліотеки, орієнтованих на задоволення соціально-комунікативних та інформаційних потреб громадян.

У контексті ціннісних орієнтирів діяльності бібліотечних фахівців М. Толмач (2024) зазначає, що хоча система професійних цінностей бібліотечного фахівця виявлена, обґрунтована й зафіксована у бібліотечній науці та практиці, бачиться актуальним аксіологічний підхід до виявлення змісту і вивчення умов формування професійних цінностей бібліотечного фахівця для їх «цифрової» діяльності. У зв'язку із цифровою трансформацією освітньої системи дослідниця окреслює «цифрову аксіологію» як систему ціннісних орієнтирів, властивих особистості та суспільству в епоху цифрової трансформації, яка спрямована на визначення основ існування людини, її практичної діяльності та поведінки в цифровому середовищі (Толмач, 2024, с. 65).

На бібліотечному гуманізмі як світоглядному орієнтирі професійних ресурсів університетської бібліотеки при впровадженні інноваційної моделі бібліотеки університету наголошує Т. Колесникова (2012) і визначає, що це має бути освічена, творча, товариська, креативна особистість, сконцентрована на потребах користувача, але академічно нейтральна, особистість, яка здатна мислити як вчений, бути дослідником-експериментатором, надати реальну допомогу в процесах обміну знаннями в університетському середовищі і при цьому бути носієм гуманістичного світогляду.

В Україні запропоновано рамку цифрових компетентностей бібліотечного спеціаліста, у якій всі сфери цифрової компетентності та її компоненти принципово необхідні у реалізації бібліотекарями ЗВО концепції відкритого доступу. Слід зазначити, що, окрім суто практичних цифрових компетентностей, бачимо також і ціннісні вектори діяльності бібліотечного фахівця у цифровому середовищі, зокрема це й етика використання цифрової інформації та захист цифрових прав і цінностей.

Узагальнюючи викладені міркування, представимо схему, яка демонструє вплив різних чинників на формування аксіологічних векторів функціонування цифрового репозитарію закладу вищої освіти (рис. 1).

Представлені на рисунку чинники у багатьох аспектах пов'язані між собою, розвиваються і у своїй основі утворюють ціннісну цілісність функціонування цифрового репозитарію бібліотеки закладу вищої освіти.

*Рис. 1. Чинники впливу на ціннісні орієнтири функціонування цифрового репозитарію ЗВО.
Джерело: складено автором*

ВИСНОВКИ

Цифровий репозитарій бібліотеки закладу вищої освіти є соціально орієнтованим інформаційним продуктом, який, окрім окреслення технологічних аспектів, потребує визначення аксіологічних векторів його функціонування у контексті політики відкритої науки, цінностей академічної спільноти університету та ціннісних орієнтирів діяльності бібліотеки і бібліотечних фахівців ЗВО.

Концептуальним підходом у дослідженнях цифрових трансформацій бібліотек закладів вищої освіти має бути бібліотечний гуманізм, а між методологічних підходів до її вивчення – ціннісний (аксіологічний) підхід, який дає змогу уникнути технократичного підходу до розроблення і використання цифрових репозитаріїв бібліотек ЗВО.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Воскобойнікова-Гузєва, О. В., & Терещенко, Н. М. (2021). Ціннісні орієнтири у стратегічному розвитку бібліотек закладів вищої освіти. *Питання культурології*, 38, 39–53. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.38.2021.245578>
- Гриценко, М. В. (2018). Академічні цінності як основа культури якості у вищій освіті. *Гілея: науковий вісник*, 128, 280–286.
- Запорожченко, М. (2024). Особливості створення та функціонування репозитарію академічних текстів у закладі післядипломної педагогічної освіти. *Вересень*, 3(102), 115–125. <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2024.10>
- Кабінет Міністрів України. (2022, 8 жовтня). *Про затвердження національного плану щодо відкритої науки* (Розпорядження № 892-р). Урядовий портал. <https://www.kmu.gov.ua/pras/pro-zatverdzhennia-natsionalnoho-planu-shchodo-vidkrytoi-nauky-892-081022>
- Карпенко, О. О., & Кобижча, Н. І. (2023). Інституційні репозитарії закладів вищої освіти України з підготовки фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи як складова якості наукової комунікації в сучасному освітньому просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*, 2, 76–82. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2023.284665>
- Касьян, В., & Кушнарєв, В. (2023). Бібліотеки закладів вищої освіти у поширенні практик відкритої науки. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 12, 27–38. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.12.2023.293568>
- Колесникова, Т. (2012). Впровадження інноваційної моделі бібліотеки університету як чинник глибокої інтелектуалізації бібліотечної професії. *Вісник Книжкової палати*, 11, 21–22.
- Копанєва, В. О. (2020). *Бібліотека в середовищі цифрової науки: системно-інтеграційна взаємодія* (О. С. Онищенко, ред.). Видавництво Ліра-К.
- Кубко, В. П. (2022). Аксиологічний вимір академічної культури. *Культурологічний альманах*, 4, 118–124. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.14>
- Кухаренко, А. Л. (2016). *Гуманістична парадигма діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: теоретико-методичні засади розвитку* [Автореферат дисертації кандидата наук із соціальних комунікацій, Харківська державна академія культури].
- Президія Національної академії наук України. (2024, 12 червня). *Про затвердження Положення про відкриту науку в НАН України* (Розпорядження № 350). <https://openscience.nas.gov.ua/storage/editor/files/240612-350.pdf>
- Президія Національної академії педагогічних наук України. (2024, 22 серпня). *Концепція розвитку відкритої науки в НАПН України на 2024-2030 роки* (Постанова № 1-2/10-146). Національна академія педагогічних наук України. <https://naps.gov.ua/ua/press/announcements/3373/>
- Соколов, В. Ю. (2016, 5 жовтня). Бібліотечний гуманізм. В *Українська бібліотечна енциклопедія*. <https://bit.ly/4fdcfCS>
- Толмач, М. С. (2024). *Цифрова компетентність як інтегральна характеристика професійної діяльності бібліотечних фахівців*. [Дисертація кандидата наук із соціальних комунікацій, Київський національний університет культури і мистецтв].
- Хрущ, С. (2022). Інноваційний медіапростір сучасної бібліотеки: аксиологічні орієнтири функціонування. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 9, 70–78. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259153>
- Хрущ, С. (2023). *Формування інноваційного медіапростору в публічних бібліотеках України* [Дисертація кандидата наук із соціальних комунікацій, Київський національний університет культури і мистецтв].

- Чачко, А. (1998). Українське бібліотекознавство напередодні XXI століття. В Ю. Л. Афанасьєв, В. В. Загуменна, & В. К. Скар (Ред.), *Бібліотечна наука, освіта, професія у демократичній Україні* (с. 5–12). Київський державний університет культури і мистецтв.
- Чачко, А. (2002). Своечасність підтримки гуманістичного напрямку в українському бібліотекознавстві: термінологічний контекст. *Вісник Книжкової палати*, 3, 12–14.
- Ярошенко, Т., Сербін, О., & Ярошенко, О. (2022). Відкрита наука: роль університетів та бібліотек у сучасних змінах наукової комунікації. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*, 5(2), 277–292. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.5.2.2022.270132>
- Otu, G. (2023). Institutional repositories and library services in nigerian universities. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=15361&context=libphilprac>
- Ravi, S., & Madhusuthanan, M. V. (2018). Institutional Repositories in Library and Information Science: A Global View. *International Journal of Library and Information Studies*, 8(1), 354–359. <https://www.ijlis.org/articles/institutional-repositories-in-library-and-information-science-a-global-view.pdf>

REFERENCES

- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022, October 8). *Pro zatverdzhennia natsionalnoho planu shchodo vidkrytoi nauky* [On approval of the national plan for open science] (Order No. 892-r). Government Portal. <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-natsionalnoho-planu-shchodo-vidkrytoi-nauky-892-081022> [in Ukrainian].
- Chachko, A. (1998). Ukrainse bibliotekoznavstvo naperedodni XXI stolittia [Ukrainian library science on the eve of the 21st century]. In Yu. L. Afanasiev, V. V. Zahumenna, & V. K. Sknar (Ред.), *Bibliotchna nauka, osvita, profesiia u demokratychnii Ukraini* [Library science, education, profession in democratic Ukraine] (pp. 5–12). Kyiv State University of Culture and Arts [in Ukrainian].
- Chachko, A. (2002). Svoiechasnist pidtrymky humanistychnoho napriamu v ukrainskomu bibliotekoznavstvi: terminolohichni kontekst [Timeliness of supporting the humanistic direction in Ukrainian library science: terminological context]. *Bulletin of the Book Chamber*, 3, 12–14 [in Ukrainian].
- Hrytsenko, M. V. (2018). Akademichni tsinnosti yak osnova kultury yakosti u vyshchii osviti [Academic values as the basis of a quality culture in higher education]. *Hileya: Scientific Bulletin*, 128, 280–286 [in Ukrainian].
- Karpenko, O. O., & Kobyzhcha, N. I. (2023). Instytutsiini repozytarii zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy z pidgotovky fakhivtsiv u haluzi informatsiinoi, bibliotечноi ta arkhivnoi spravy yak skladova yakosti naukovoї komunikatsii v suchasnomu osvithomū prostori [Institutional repositories of higher education institutions in Ukraine for training specialists in the field of information, library and archive studies as a component of academic communication quality in modern educational space]. *Library Science. Record Studies. Informology*, 2, 76–82. <https://doi.org/10.32461/2409-9805.2.2023.284665> [in Ukrainian].
- Kasian, V., & Kushnarov, V. (2023). Biblioteki zakladiv vyshchoi osvity u poshyrenni praktyk vidkrytoi nauky [Libraries of higher education institutions in the prevalence of open science practices]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 12, 27–38. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.12.2023.293568> [in Ukrainian].
- Khrushch, S. (2022). Innovatsiyni mediaprostir suchasnoi biblioteki: aksiolohichni oriientyry funktsionuvannia [Innovative media space of the modern library: axiological guidelines of functioning]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 9, 70–78. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.9.2022.259153> [in Ukrainian].

- Khrushch, S. (2023). *Formuvannia innovatsiinoho mediaprostoru v publichnykh bibliotekakh Ukrainy* [Formation of innovative media space in public libraries of Ukraine] [PhD Dissertation, Kyiv National University of Culture and Arts] [in Ukrainian].
- Kolesnykova, T. (2012). Vprovadzhennia innovatsiinoi modeli biblioteky universytetu yak chynnyk hlybokoi intelektualizatsii bibliotechnoi profesii [Implementation of an innovative model of the university library as a factor of deep intellectualization of the library profession]. *Bulletin of the Book Chamber*, 11, 21–22 [in Ukrainian].
- Kopaniava, V. O. (2020). *Biblioteka v seredovyschi tsyfrovoy nauky: systemno-intehratsiina vsaiemodiia* [Library in the digital science environment: system-integration interaction] (O. S. Onyshchenko, Ed.). Vydavnytstvo Lira-K [in Ukrainian].
- Kubko, V. P. (2022). Aksiolohichni vymiry akademichnoi kultury [Axiological dimension of academic culture]. *Culturological Almanac*, 4, 118–124. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.4.14> [in Ukrainian].
- Kukharenko, A. L. (2016). *Humanistychna paradyhma diialnosti bibliotek vyshchyykh navchalnykh zakladiv: teoretyko-metodychni zasady rozvytku* [Humanistic paradigm of libraries activity of the universities: theoretical and methodical principles of the development] [Abstract of PhD Dissertation, Kharkiv State Academy of Culture] [in Ukrainian].
- Otu, G. (2023). Institutional repositories and library services in nigerian universities. *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=15361&context=libphilprac> [in English].
- Presidium of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. (2024, August 22). *Kontsepsiia rozvytku vidkrytoi nauky v NAPN Ukrainy na 2024-2030 roky* [Concept for the development of open science at the NAPS of Ukraine for 2024-2030] (Resolution No. 1-2/10-146). National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. <https://naps.gov.ua/ua/press/announcements/3373/> [in Ukrainian].
- Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine. (2024, June 12). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vidkrytu nauku v NAN Ukrainy* [On approval of the Regulation on open science at the NAS of Ukraine] (Order No. 350). <https://openscience.nas.gov.ua/storage/editor/files/240612-350.pdf> [in Ukrainian].
- Ravi, S., & Madhusuthanan, M. V. (2018). Institutional Repositories in Library and Information Science: A Global View. *International Journal of Library and Information Studies*, 8(1), 354–359. <https://www.ijlis.org/articles/institutional-repositories-in-library-and-information-science-a-global-view.pdf> [in English].
- Sokolov, V. Yu. (2016, October 5). Bibliotechnyi humanizm [Library humanism]. In *Ukrainska bibliotekna entsyklopediia* [Ukrainian library encyclopedia]. <https://bit.ly/4fdcfCS> [in Ukrainian].
- Tolmach, M. S. (2024). *Tsyfrova kompetentnist yak intehralna kharakterystyka profesiinoi diialnosti bibliotechnykh fakhivtsiv* [Digital competence as an integral characteristic of the professional activity of library professionals]. [PhD Dissertation, Kyiv National University of Culture and Arts] [in Ukrainian].
- Voskoboinikova-Huzieva, O. V., & Tereshchenko, N. M. (2021). Tsinnisni oriietry u stratehichnomu rozvytku bibliotek zakladiv vyshchoi osvity [Values-based reference points in the strategic development of libraries of higher education institutions]. *Issues in Cultural Studies*, 38, 39–53. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.38.2021.245578> [in Ukrainian].
- Yaroshenko, T., Serbin, O., & Yaroshenko, O. (2022). Vidkryta nauka: rol universytetiv ta bibliotek u suchasnykh zminakh naukovoï komunikatsii [Open science: the role of universities and libraries in modern changes in scientific communication]. *Digital Platform: Information Technologies in Sociocultural Sphere*, 5(2), 277–292. <https://doi.org/10.31866/2617-796X.5.2.2022.270132> [in Ukrainian].
- Zaporozhchenko, M. (2024). Osoblyvosti stvorennia ta funktsionuvannia repozytariiu akademichnykh tekstiv u zakladi pisljadiplomnoi pedahohichnoi osvity [The

features of creation and functioning o academic text repositories in a postgraduate pedagogical education institution]. *Veresen*, 3(102), 115–125. <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2024.10> [in Ukrainian].

UDC 027.7:[025.171:004]:[001.103-021.341:316.752

AXIOLOGICAL VECTORS OF FUNCTIONING OF THE LIBRARY DIGITAL REPOSITORY IN A HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Ivan Kurhanskyi,
PhD Student,
029 Information, Library and Archival Studies,
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: ivan.kurhanskyi@gmail.com
ORCID ID: 0009-0007-5705-5378

The aim of the article is to define main value orientations, according to which the institutional repository of the library in a higher education institution can develop as a socially oriented means of providing open access in the concept of open science.

Research methods. In this study, general scientific methods of cognition (analysis, synthesis, abstraction), semantic analysis of the documentary flow of scientific publications, the method of ascent from the abstract to the concrete in order to determine and highlight a value component as an essential feature of the digital repository functioning, content analysis of scientific publications to identify main axiological components in functioning of the library institutional repository in a higher education institution are applied.

The scientific novelty is to determine axiological vectors of functioning of the library digital repository in a higher education institution, caused by interaction with certain external factors and existence of a system of general rules for the library activities in a higher education institution in its various aspects, main value guidelines, according to which the institutional repository of the library in a higher education establishment will develop as a socially oriented means of providing open access in the concept of open science.

Main conclusions. The digital repository of the library in a higher education institution is a socially oriented information product, which, additionally to outlining technological aspects, requires the definition of axiological vectors of its functioning in the context of the open science policy, the principles of the university academic community and the value orientations of the library activity in the higher education establishment and its staff.

The conceptual approach in the study of digital transformations of libraries in higher education institutions should be the library humanism, as well as among the methodological approaches to its study should be the value (axiological) one, which can allow to avoid a technocratic approach to the development and use of digital repositories of libraries in higher education establishments.

Keywords: digital repository; library of a higher education institution; open science; values; axiological approach.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2024 р.